

โอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ทัศนชายแดนประตูทางการค้า
ทิศตะวันตกของประเทศไทย-เมียนมา: กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Opportunities and Potentialities as the Trade Gateway of the
Western Thailand-Myanmar Border Riverscape: A Case Study of
Mae Hong Son Province

วีรวิชญ์ ปิยนนทศิลป์¹

Weerawit Piyanonthasin

Received: July 13, 2019

Revised: October 22, 2019

Accepted: October 23, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาโอกาสและศักยภาพจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจุดผ่อนปรนทางการค้าในพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจรูปแบบของจุดผ่านแดนถาวรฝั่งทิศตะวันตกของประเทศไทย และ (2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจรูปแบบของการเปิดด่านจุดผ่านแดนถาวรเพื่อเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง 1) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ 30 คน 2) ผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนการค้าชายแดนกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน 30 คน และ 3) ประชากรที่มีรายชื่อในทะเบียนบ้านสำมะโนครัวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน 425 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 485 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า โอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ทัศนชายแดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย-เมียนมา ภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.79) โดยมีจุดแข็ง คือ การมีพื้นที่ติดต่อกับรัฐสำคัญทั้ง 3 รัฐ ประกอบด้วย รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะยา และรัฐฉาน และโอกาส คือ รัฐบาลไทยและรัฐบาลเมียนมามีนโยบายการส่งเสริมและผลักดันให้เปิดเป็นด่านการค้าชายแดนถาวร และผลกระทบการเป็นพื้นที่ที่ทัศนชายแดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย-เมียนมา ภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.87) กล่าวคือ จะส่งผลกระทบในด้านบวก ทางด้านการศึกษา ภาษา วัฒนธรรมและประเพณี ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: โอกาสและศักยภาพ นที่ทัศนชายแดน ประตูทางการค้า

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน e-Mail: wpiyanonthasin@yahoo.com

Abstract

The objectives of this research were (1) to study opportunities and potentialities in Mae Hong Son province and develop its checkpoint for border trade into the border checkpoint in the western Thailand-Myanmar border riverscape and (2) to find out the impacts on the border checkpoint. The population sampling was 485 people, including 1) 30 executive officers from private sectors and government organizations, 2) 30 entrepreneurs from the office of commercial Affairs Mae Hong Son, and 3) 425 residents in Mae Hong Son province. The tool used for this study was a questionnaire.

The overall results revealed that the opportunities and potentialities as the trade gateway of the western Thailand-Myanmar's border riverscape in Mae Hong Son Province was at high level ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.79). The major strength is the area which consists of three Myanmar minority states; Karen, Kayah and Shan. Therefore, Thailand and Myanmar governments should play important role to have a policy to promote and open a permanent border trading blockade. Moreover, the impacts on the border checkpoint in this area was also at high level ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.87), which revealed the positive impacts were on education, language and culture, quality of life and economy.

Keywords: Opportunities and Potentialities, Border Riverscape, the Trade Gateway

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแผนยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต ทุน แรงงานอย่างเสรี การลดข้อจำกัดในด้านอุปสงค์ในประเทศ ซึ่งทำให้ภาคการผลิตสามารถขยายตลาดและพัฒนาตนเอง ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น รวมทั้งการใช้ความได้เปรียบด้านสถานที่ตั้งและด้านโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เป็นศูนย์กลางทางการค้า การลงทุน การเงิน การบริการและการผลิตภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่การแข่งขันของประเทศในภูมิภาคอาเซียนจะสูงขึ้นทั้งในเรื่องมาตรฐานสินค้าและบริการ สินค้าเกษตรไทยจะแข่งขันยากขึ้นจากการเริ่มลดภาษีสินค้าของประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม การเคลื่อนย้ายเสรีแรงงานทักษะที่เป็นทั้งโอกาสและอุปสรรค และการที่หลายประเทศมีเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการในอนาคตที่คล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็น อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม และไทย ทำให้การพัฒนาของแต่ละประเทศต้องคำนึงถึงความได้เปรียบเฉพาะตัวในการวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์การค้าสินค้าและบริการของตนเอง ซึ่งไทยต้องผลักดันการลงทุนของไทยไปประเทศอาเซียนมากขึ้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, น. 23) การกำหนดแนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนไว้ในแต่ละยุทธศาสตร์ ซึ่งสรุปเนื้อหาสำคัญโดยพิจารณาตามสามเสาหลักของประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย (1) ประชาคมการเมือง

ความมั่นคงอาเซียน (2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ (3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน จะเห็นได้ว่าภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าว ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือทุกมิติเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างครอบคลุมรอบด้านของประเทศสมาชิกในภูมิภาค

จากนโยบายระดับประเทศที่ได้มีแผนการดำเนินการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัดต่าง ๆ ที่มีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเพื่อน อาติ ประเทศลาว กัมพูชา มาเลเซีย และเมียนมา ให้มีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ในส่วนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2564 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ การพัฒนาระบบ Logistics เพื่อรองรับการเปิดประตูสู่ตะวันตกเมียนมาและกลุ่ม BIMSTEC (The Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ (1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน (2) ส่งเสริมการพัฒนาการค้าชายแดนและยกระดับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการท่องเที่ยวและเปิดประตูสู่ตะวันตก และ (3) ส่งเสริมการพัฒนาการลงทุนทั้งในและนอกกลุ่มประเทศอาเซียน (จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2560)

หากพิจารณาในแง่ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะเห็นได้ว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งจังหวัดมีพื้นที่ติดกับประเทศเมียนมา ที่สามารถพัฒนาให้เกิดการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการเปิดประตูฝั่งตะวันตกของประเทศไทย โดยส่งเสริมการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจในรูปแบบของการค้าชายแดน ซึ่งปัจจุบันจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจุดผ่อนปรนทางการค้าจำนวน 5 จุดผ่อนปรนด้วยกัน และยังทำการเปิดด่านจุดผ่อนปรนให้มีการเจรจาทางการค้าและการส่งออก-นำเข้าสินค้าและบริการกับประเทศเมียนมา โดย 5 ด่านจุดผ่อนปรนนั้นติดกับรัฐสำคัญของประเทศเมียนมา ทั้ง 3 รัฐ ประกอบด้วย รัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยง และรัฐคะยา นอกจากนี้จุดผ่อนปรนการค้าบ้านห้วยต้นนุ่น อำเภอขุนยวม ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความพยายามผลักดันให้จุดผ่อนปรนดังกล่าวเป็นด่านการค้าชายแดนถาวรเพื่อเป็นพื้นที่ในการสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค อนึ่ง เส้นทางของจุดผ่อนปรนดังกล่าวมีระยะห่างจากเมืองหลวงใหม่ของประเทศเมียนมาหรือกรุงเนปิดอว์เพียง 220 กิโลเมตรเท่านั้น ทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจในรูปแบบของการค้าชายแดน เพื่อสอดคล้องกับนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และนโยบายของรัฐบาล

จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งคำถามว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีโอกาสและศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจในรูปแบบของการค้าชายแดน โดยการผลักดันให้เปิดเป็นเขตเศรษฐกิจรูปแบบของด่านการค้าชายแดนถาวร เพื่อทำการติดต่อทางการค้าระหว่างประเทศทางทิศตะวันตกของประเทศไทยได้หรือไม่ และเมื่อเปิดเป็นเขตเศรษฐกิจรูปแบบของด่านชายแดนถาวรแล้วจะมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างไร และแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมของเขตเศรษฐกิจพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนควรมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโอกาสและศักยภาพจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจุดอ่อนปรนทางการค้าในพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจรูปแบบของจุดผ่านแดนถาวรฝั่งทิศตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจรูปแบบของการเปิดด่านจุดผ่านแดนถาวรเพื่อเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง โอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ศรัณย์แดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย-เมียนมา: กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

มิติด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านชายแดน ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลักคิดเสรี เปิดเสรีและเปิดโอกาส โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและขยายความร่วมมือทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และอื่น ๆ กับมิตรประเทศและเป็นการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากการดำเนินการภายใต้แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 11 โดยกำหนดเป็นแนวทางการดำเนินนโยบายการค้าและการลงทุนที่เสรีเปิดกว้างและเป็นธรรม ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการแสวงหาตลาดใหม่ ๆ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศ และส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทั้งกับประเทศในอนุภูมิภาคและภูมิภาครวมทั้งประเทศนอกภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, น. 224)

มิติด้านลักษณะทางกายภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศเมียนมา รวมทั้งสิ้น ยาว 483 กิโลเมตร แบ่งเป็นพรมแดนทางบก ยาวประมาณ 326 กิโลเมตร และพรมแดนทางน้ำ ยาวประมาณ 157 กิโลเมตร (ด้านแม่น้ำสาละวิน ยาว 127 กิโลเมตร และด้านแม่น้ำเมย ยาว 30 กิโลเมตร) ทุกอำเภอในจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเมียนมา (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนภาคเหนือ, 2555, น. 37) สอดคล้องกับ จักรกริช สังขมณี (2551, น. 214) ได้กล่าวว่าช่วงเวลาของการกำเนิดขึ้นของพรมแดนรัฐชาติตามแนวทางของภูมิรัฐศาสตร์สมัยใหม่ในยุคหลังอาณานิคม ก็คือช่วงเวลาเดียวกันกับการก่อตัวของสิ่งที่ติดตามมาหลาย ๆ อย่าง เช่นสิ่งที่เรียกว่า “พรมแดน” “ชายแดน” “ชุมชนชายแดน” และ “กิจกรรมข้ามพรมแดน” นอกจากนี้ Grundy-Warr & Wong Siew Yin (2002, p. 115) ได้ให้ข้อมูลว่า การเคลื่อนย้ายของมนุษย์ข้ามพรมแดนเป็นรากฐานที่ทำให้ทลายมุมมองของการเมือง โดยยึดตามรัฐทางดินแดน ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เอกลักษณะของชาติ และความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นแนวคิดของ “ภูมิศาสตร์แห่งชาติ” ซึ่งการใช้ตัวอย่างของชาวกะเหรี่ยงและชาวไทยใหญ่ โดยได้สำรวจกระบวนการและรูปแบบของการย้ายถิ่นฐาน การโยกย้ายถิ่นฐานในพื้นที่ชายแดนเมียนมาและไทย ความกังวลหลักคือ การบังคับให้พลถิ่นอันเป็นผลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองและชาติพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความปรารถนาของรัฐบาลทหารเมียนมาในเรื่อง “เอกภาพแห่งชาติ”

มิติด้านกฎหมายและความมั่นคง รัฐบาลชุดปัจจุบัน (รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้มีแผนการบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคง (พ.ศ. 2559-2564) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ 1. จัดระบบป้องกันพื้นที่ชายแดน 2. พัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยความมั่นคง 3. จัดทำการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการสัญจรข้ามแดนประกอบด้วยสินค้าและยานพาหนะ 4. พัฒนาระบบการสัญจรข้ามแดนให้สามารถป้องกันและควบคุมการลักลอบเข้าเมืองและปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ 5. จัดระบบแรงงานต่างด้าวข้ามแดน 6. พัฒนาระบบการตรวจโรคระบาดและระบบส่งต่อผู้ป่วยข้ามแดน 7. ดำเนินการจัดระเบียบพื้นที่ที่มีเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคงหรือควบคุมการใช้พื้นที่ที่มีปัญหาเส้นเขตแดนทับซ้อน 8. พัฒนาระบบข่าว 9. สนับสนุนและพัฒนาปฏิบัติการจิตวิทยาในพื้นที่ชายแดนและ 10. จัดเฝ้าตรวจสอบพื้นที่ชายแดนฝั่งทะเล (สภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2559, น. 7-8)

มิติด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ จินตนา บุญบงการ (2552, น. 75) ได้กล่าวว่าแม้ว่าในปัจจุบันโลกไม่ได้แบ่งแยกโดยการเมืองและความเชื่อในแนวคิด แต่ก็ยังมีแบ่งแยกโดยประเทศ ร่ำรวยและประเทศยากจน ด้านการค้าระหว่างประเทศ เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของโลก การมีระบบการค้าเสรีที่นำโดยประเทศกลุ่มทุนนิยม แต่ในขณะเดียวกันก็มีระบบการกีดกัน นั่นคือ มีการตกลงระบบนานาชาติและสนธิสัญญาในภูมิภาคเพื่อให้มีความเข้มแข็งในการค้าเสรีในกลุ่มของตน หรือเพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองในกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมมากขึ้น อันถือได้ว่าเป็นการกีดกันประเทศในกลุ่มอื่น ทำนองเดียวกันกับ Than (2005, pp. 43-44) ได้กล่าวว่าโดยทั่วไปความร่วมมือด้านการค้า (ทางการและนอกระบบ) ความร่วมมือด้านแรงงาน (ตามกฎหมายและผิดกฎหมาย) และการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่น่าประทับใจ ขณะที่การลงทุนข้ามพรมแดนไม่ใช่ผลกระทบทางบวกของการค้าข้ามพรมแดนของประเทศเมียนมา แต่เป็นการเพิ่มขึ้นของการจ้างงานและรายได้และการปรับปรุงด้านความมั่นคงการคมนาคมและภาคสังคมในภูมิภาคชายแดน

มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บุญอรี ยีหมะ (2554, น. 244) ได้กล่าวถึงตัวแสดงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศประกอบด้วย รัฐ รัฐถือเป็นตัวแสดงที่สำคัญยิ่งในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นับตั้งแต่อดีต รัฐเป็นหน่วยทางการเมืองที่เป็นศูนย์กลางในการก่อให้เกิดระบบระหว่างประเทศ และตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐมีบทบาทและอำนาจมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งองค์การระหว่างประเทศที่เกิดจากการที่รัฐต่าง ๆ มาตกลงทำสัญญาเป็นสมาชิก ร่วมกันในระดับโลก ทำนองเดียวกันกับ วีริวิชัย ปิยนนทศิลป์ (2559, น. 186) ได้ให้ข้อคิดเห็นเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่า ธุรกิจระหว่างประเทศเป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจการจัดจำหน่ายสินค้าและการบริการประเภทต่าง ๆ รวมถึงการลงทุนระหว่างสองประเทศขึ้นไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจร่วมกันและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ โดยต้องคำนึงถึงภาวะทางเศรษฐกิจ กฎหมาย การปกครองการเมือง เทคโนโลยี ภูมิประเทศ การคมนาคมขนส่ง สังคม และวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ

มิติด้านการขนส่งสินค้าและบริการ ศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านเมียนมา จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2555) ได้รายงานที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีอาณาเขตติดต่อกับเมียนมาทุกอำเภอ ซึ่งอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนติดต่อกับรัฐฉานและรัฐคะยา อำเภอปายและอำเภอปางมะผ้าติดต่อกับรัฐฉาน

อำเภอขุนยวมและอำเภอแม่ลาน้อยติดต่อกับรัฐคะยา อำเภอแม่สะเรียงและอำเภอสบเมยติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยง สอดคล้องกับ กรมการค้าต่างประเทศ (2560, น. 5) ที่ระบุว่าประเทศไทยมีจุดเด่นสามารถเชื่อมโยงสู่ประเทศต่าง ๆ ของอาเซียน โดยเฉพาะภาคพื้นที่ที่ต่อเนื่องกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งกัมพูชา ลาว เมียนมา มาเลเซีย และเวียดนาม และขยายเชื่อมโยงได้ถึงจีนและอินเดียสองตลาดที่มีจำนวนประชากรรวมกันเกือบครึ่งโลก นอกจากนี้มีการเชื่อมเส้นทางคมนาคมทั้งในระดับภูมิภาค ระดับอนุภูมิภาค โดยเฉพาะความตกลงว่าด้วยการขนส่งข้ามพรมแดนภายใต้ความตกลงอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub Region Cross-Border Transport Agreement: GMS CBTA)

มิติด้านสิ่งปลูกสร้างการรองรับเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตก คณะกรรมการ กรอ.กลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนบน 1 ให้การสนับสนุนและผลักดันให้จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจุดผ่านแดนถาวรที่บ้านห้วยต้นนุ่น เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ใกล้ที่สุดในการเชื่อมต่อไปยังเมืองหลวงและเมืองหลัก ที่มีศักยภาพด้านการค้าของพม่า ประกอบกับรัฐที่ติดกับจุดผ่อนปรนการค้าบ้านห้วยต้นนุ่นเป็นช่องทาง BP 13 เมืองลอยก่อ รัฐคะยา ซึ่งรัฐบาลเมียนมาได้มีการตกลงพูดคุยกันและสามารถควบคุมได้ และขณะนี้รัฐบาลเมียนมาได้มีการก่อสร้างปรับปรุงถนนใกล้ถึงบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าบ้านห้วยต้นนุ่น และขออนุญาตก่อสร้างถนนระยะทาง 9.7 กิโลเมตร แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากการเชื่อมถนนบริเวณชายแดนเข้ามายังพื้นที่ฝั่งไทย ต้องผ่านพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและลุ่มต้นน้ำ ชั้น 1A จึงต้องขออนุญาตเพิกถอนพื้นที่ป่า ประกอบกับการพัฒนาเส้นทางในฝั่งไทยอาจส่งผลกระทบต่อเส้นเขตแดนเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ยังมิได้ดำเนินการสำรวจภูมิประเทศร่วมกัน ใช้เพียงแนวสันเขาเป็นแนวเขตแดน (ส่วนความร่วมมือภาครัฐและเอกชน, 2558, น. 2)

มิติด้านทรัพยากรบุคคล Legge (1995, p.93) ได้กล่าวถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่า 10 ปีที่ผ่านมาในประเทศอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาได้พูดถึงศัพท์ในการบริหารคำหนึ่งว่า แรงงานสัมพันธ์และได้มีการเปลี่ยนเป็น การจัดการงานบุคคล และเพื่อให้เกิดความครอบคลุมจึงได้ใช้คำว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ แทนคำว่าจัดการงานบุคคล ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างทักษะและกลยุทธ์ทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพิเศษกว่าที่ผ่านมา สอดคล้องกับสุนัฐวิทย์ น้อยโสภาน (2557, น.123) ได้กล่าวถึงศักยภาพของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการแข่งขัน ว่าบทบาทและความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศผ่านชายแดนทางบกต่อสังคมและวัฒนธรรม บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของการค้าชายแดน คือบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต นอกจากนี้ Schneider (1988, pp.238-239) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรได้รับการอธิบายว่าเป็น “กาว” ที่ยึดเหนี่ยวองค์กรไว้ด้วยกันโดยให้ความสอดคล้องกันระหว่างส่วนต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งองค์กรข้ามชาติมีความน่าสนใจมากในการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมในองค์กรเพื่อปรับปรุงและควบคุมการประสานงานให้เกิดการบูรณาการ อย่างไรก็ตาม ความเป็นชาติยังฝังตรึงกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งความแตกต่างระหว่างชาติจะทำให้เกิดวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างด้วยเช่นเดียวกัน และอาจจะส่งผลกระทบต่อกรยอมรับและใช้ทรัพยากรมนุษย์ ทั้งด้านการวางแผนอาชีพ การประเมินผล การปฏิบัติงานและการขัดเกลาทางสังคมอีกด้วย

มิติด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ณัฐวัฒน์ ชันโท (2557, น.12) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิดและจิตใจ ซึ่งได้รวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมด ซึ่งชีวิตบุคคลสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคม ได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถแสดงมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิต Patrick & Erickson (1993, p.235) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตว่า แนวปฏิบัติที่เป็นระบบในการพัฒนาความทันสมัยและการนำไปปรับประยุกต์ใช้กับสุขภาพทั้งมาตรการด้านคุณภาพชีวิตของนโยบายด้านการดูแลสุขภาพ ซึ่งการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการจัดสรรทรัพยากรด้านสุขภาพด้วยการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและผลของนโยบายสุขภาพเพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุด

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ด้านการค้าชายแดน ผู้บริหารองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขับเคลื่อนการเปิดด่านการค้าชายแดนถาวร และผู้ประกอบการการค้าชายแดนที่ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจชายแดนในพื้นที่ด้านชายแดน

1. ประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน 7 อำเภอ ประชากรรวมจำนวนทั้งสิ้น 275,884 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2560) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Taro Yamane, 1970 (อ้างถึงใน ภัทรานิษฐ์ เหมาะทอง, วนิตา ทองโคตร และสุพรรณิ อึ้งปัญญาตวงศ์, 2560, น.6) ได้จำนวน 400 คน ที่มีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 425 คน

2. ผู้บริหารหรือผู้แทนองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงไปที่ผู้บริหารหรือผู้แทนองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน

3. ผู้ประกอบการการค้าชายแดน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงไปที่ผู้ประกอบการการค้าชายแดน จำนวนทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้การสอบถามที่มีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามในการสอบถามโดยศึกษารายละเอียดโอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ศนชชายแดนเพื่อเป็นประตูทางการค้าจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยได้กำหนดประเด็นการสอบถามในรูปแบบมิติต่าง ๆ ดังนี้ มิติด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านชายแดน มิติด้านลักษณะทางกายภาพ มิติด้านกฎหมายและความมั่นคง มิติด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิติด้านการขนส่งสินค้าและบริการ มิติด้านสิ่งปลูกสร้างการรองรับเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตก มิติด้านทรัพยากรบุคคล และมิติด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีข้อคำถาม 4 ส่วนได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นโอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ศนชชายแดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย-

เมียนมา พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบในการเป็นพื้นที่ที่ทัศนชายแดน ประตุทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย-เมียนมา พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในแบบประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเขตพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปประเมินข้อคำถามเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินเนื้อหาของข้อคำถามเป็นรายข้อ (IOC : Index of Item Objective Congruence) และทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีค่าตั้งแต่ 0.00 – 0.49 หมายถึง ควรปรับปรุง/ไม่เหมาะสม 0.50 – 1.00 หมายถึงเหมาะสม/เห็นด้วย/ใช้ได้ ซึ่งในการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้มีค่าเท่ากับ 0.70 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้จำนวน 30 ชุด ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ระดับค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.80 และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม โดยกลุ่มประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มุ่งเน้นสอบถามประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จุดผ่อนปรนทางการค้า 5 จุดผ่อนปรน กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้สอบถามผู้บริหารหน่วยงานหรือผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับด่านการค้าชายแดน และกลุ่มผู้ประกอบการ ได้สอบถามผู้ประกอบการที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จุดผ่อนปรนทางการค้า 5 จุดผ่อนปรนที่ลงทะเบียนผู้ประกอบการค้ากับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติการหาค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งแสดงผลในรูปแบบของตารางและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยโอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ทัศนชายแดนประตุทางการค้า ทิศตะวันตกของประเทศไทย : กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ผลดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาโอกาสและศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจุดผ่อนปรนทางการค้าในพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจรูปแบบของจุดผ่านแดนถาวรฝั่งทิศตะวันตกของประเทศไทย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมตามหลักการวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อหาศักยภาพ โดยใช้กลยุทธ์ TOWS Matrix ผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์พบว่า

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีโอกาสในการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจรูปแบบของจุดผ่านแดนถาวร เพราะมีพื้นที่ชายแดนติดกับเมียนมาทุกอำเภอ และติดต่อกับรัฐสำคัญทั้ง 3 รัฐ คือ รัฐกะเหรี่ยง รัฐฉะยยา และรัฐฉาน ซึ่งมีจุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดนทั้ง 3 รัฐ นอกจากนี้รัฐบาลไทยและรัฐบาลของเมียนมายังมีข้อตกลงในการพัฒนาจุดผ่อนปรนให้เป็นด่านการค้าชายแดนถาวรในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนร่วมกัน การพัฒนาเส้นทางการคมนาคมเพื่อการกระจายสินค้าและบริการไปยังเมืองเนปิดอว์เมืองหลวงใหม่ของเมียนมา ซึ่งห่างจากจุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่นประมาณ 240 กิโลเมตรเท่านั้น การร่วมเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลกลางเมียนมาในเขตพื้นที่ชายแดนติดกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็เป็นอีกหนึ่งโอกาสที่สร้างความมั่นคงระหว่างประเทศได้ จากการวิเคราะห์โอกาสสามารถนำไปสู่ศักยภาพเพื่อผลักดันให้เป็นด่านถาวร เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการคมนาคมขนส่งสินค้าแบบครบวงจร การเชื่อมความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละด้าน เพื่อแสดงให้เห็นถึงโอกาสและศักยภาพของการเป็นพื้นที่ที่ชายแดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย-เมียนมา พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีดังนี้

มิติด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาด่านชายแดน โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน มียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาด่านการค้าชายแดนมากขึ้น ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.70)

มิติด้านลักษณะทางกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสัญจรและการคมนาคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความเหมาะสมในการลำเลียงสินค้าเพื่อการนำเข้าส่งออก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.79)

มิติด้านกฎหมายและความมั่นคง โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พื้นที่จุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่ขัดต่อกฎหมายในการดำเนินการพัฒนาพื้นที่ชายแดน ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.81)

มิติด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเปิดด่านการค้าชายแดนถาวรเพื่อเป็นประตูทางการค้าในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะสามารถสร้างเศรษฐกิจให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.82)

มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยและเมียนมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.78)

มิติด้านการขนส่งสินค้าและบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเปิดด่านการค้าชายแดนถาวร เพื่อเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะสามารถขนส่งสินค้าในการส่งออกเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.81)

มิติด้านสิ่งปลูกสร้างการรองรับเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตก โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความพร้อมในการเป็นสถานที่ติดต่อหรือประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาเขตพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยและเมียนมาได้ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.79)

มิติด้านทรัพยากรบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความความพึงพอใจต่อการพัฒนาให้จุดผ่อนปรนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นประตูการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.74)

Table 1 The average and standard deviation of opportunities and potentialities in Mae Hong Son province and develop its checkpoint for border trade into the border checkpoint in the western Thailand- Myanmar border riverscape

Dimension	$\bar{X}$	S.D.	Results
1. border checkpoint development strategy	3.83	0.74	much
2. physical	3.66	0.82	much
3. law and stability	3.66	0.82	much
4. economy and income distribution	3.64	0.82	much
5. international relations	3.78	0.75	much
6. transportation of goods and services	3.48	0.83	much
7. building	3.56	0.79	much
8. human resource	3.55	0.80	much
Average	3.65	0.79	much

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจรูปแบบของการเปิดด่านจุดผ่านแดนถาวรเพื่อเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย มีดังนี้

ด้านการพัฒนาชีวิตของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ถ้าจุดผ่อนปรนการค้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับการพัฒนาให้เป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทยจะทำให้ประชาชนมีอาชีพเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.79)

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการสาธารณสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ถ้าจุดผ่อนปรนการค้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับการพัฒนาให้เป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทยจะทำให้เกิดการลักลอบตัดต้นไม้มากขึ้น ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.88)

ด้านเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ถ้าจุดผ่อนปรนการค้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับการพัฒนาให้เป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทยจะเป็นโอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.79)

ด้านการศึกษา ภาษา วัฒนธรรมและประเพณี โดยภาพรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ถ้าจุดผ่อนปรนการค้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับการพัฒนาให้เป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทยจะทำให้มีการแลกเปลี่ยนและการพัฒนาทางการศึกษาทุกระดับของทั้งสองประเทศ ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.77)

Table 2 The average and standard deviation of impacts on the border checkpoint for border trade into the border checkpoint in the western Thailand-Myanmar border riverscape

Function	$\bar{X}$	S.D.	Results
1. quality of life development	3.77	0.83	much
2. natural resource and public health	3.20	0.99	average
3. economic and international relations	3.65	0.83	much
4. education language culture and tradition	3.82	0.84	much
Average	3.61	0.87	much

ค่าความสัมพันธ์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์โอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ทันสมัยแดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นดังนี้

ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ มิติด้านสิ่งปลูกสร้างการรองรับเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกและมิติด้านทรัพยากร และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ มิติด้านการขนส่งสินค้าและบริการและมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการสาธารณสุข พบว่า ตัวแปรต้นทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในอยู่ระหว่าง 0.215 ถึง 0.522 ตัวแปรคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ภายในสูงที่สุด ได้แก่ มิติด้านสิ่งปลูกสร้างการรองรับเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกกับมิติด้านทรัพยากรบุคคล ($r=0.522$) และตัวแปรคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ภายในต่ำที่สุด ได้แก่ มิติด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านชายแดนกับมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ($r = 0.215$)

ด้านเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พบว่า ตัวแปรต้นทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในอยู่ระหว่าง 0.215 ถึง 0.522 ตัวแปรคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ภายในสูงที่สุด ได้แก่ มิติด้านสิ่งปลูกสร้างการรองรับเป็นประตูทางการค้า

ทิศตะวันตกกับมิติด้านทรัพยากรบุคคล ($r = 0.522$) และตัวแปรคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ภายในต่ำที่สุด ได้แก่ มิติด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านชายแดนกับมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ($r = 0.215$)

ด้านการศึกษา ภาษา วัฒนธรรมและประเพณี พบว่า ตัวแปรต้นทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในอยู่ระหว่าง 0.215 ถึง 0.522 ตัวแปรคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ภายในสูงที่สุด ได้แก่ มิติด้านสิ่งปลูกสร้างการรองรับเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกกับมิติด้านทรัพยากรบุคคล ($r = 0.522$) และตัวแปรคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ภายในต่ำที่สุด ได้แก่ มิติด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านชายแดนกับมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ($r = 0.215$)

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยโอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ทันสมัยชายแดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย: กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

จากสรุปผลการวิจัยเห็นได้ว่า โอกาสและศักยภาพการเป็นพื้นที่ที่ทันสมัยชายแดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จุดแข็งและโอกาสของจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจุดแข็งที่มีพื้นที่ชายแดนติดกับเมียนมาทุกอำเภอ พื้นที่ชายแดนติดต่อกับรัฐสำคัญ 3 รัฐ ได้แก่ รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะยา และรัฐฉาน โดยมีจุดผ่อนปรนทางการค้าติดต่อกันทั้ง 3 รัฐสำคัญ และเป็นแหล่งรองรับการคมนาคมทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่แม่ฮ่องสอนกับเมียนมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วยประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงกัน และรัฐบาลได้ส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการเปิดด่านถาวร นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่ใกล้เมืองหลวงของเมียนมา (เนปิดอว์) มากที่สุดในประเทศไทย มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมจุดการค้าในเขตเมียนมา ชนกลุ่มน้อยตามเขตชายแดนได้เจรจาหยุดยิงร่วมกับรัฐบาลกลางเมียนมา และสามารถเชื่อมโยงทางการค้ากับประเทศที่สามได้ และเมื่อกำหนดปัจจัยของโอกาสออกเป็นมิติในแต่ละด้านประกอบด้วย มิติด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านชายแดน มิติด้านลักษณะทางกายภาพ มิติด้านกฎหมายและความมั่นคง มิติด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิติด้านการขนส่งสินค้าและบริการ มิติด้านสิ่งปลูกสร้างการรองรับเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตก และมิติด้านทรัพยากรบุคคล พบว่า ทุกมิติมีโอกาสและศักยภาพในเกณฑ์ระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.79) จากเกณฑ์ทั้งหมด 5 ระดับ โดยเฉพาะมิติด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านชายแดน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.74) สอดคล้องกับ ชิตพล ชัยมะดัน และศรุตี สกุลรัตน์ (2558, น.80) ได้กล่าวถึงนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตต่อเนื่อง เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและความหมายขอบข่ายเรื่องความมั่นคงของรัฐซึ่งนำมาใช้กับการแก้ไขปัญหาชายแดน เป็นการปรับเปลี่ยนนโยบายการค้าชายแดนสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับทวิภาคีและพหุภาคีภายใต้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และส่งเสริมการพัฒนาการค้า การลงทุน และการค้าชายแดนในภูมิภาค เพื่อผลักดันให้เศรษฐกิจการค้าชายแดน

ไทย-กัมพูชา เติบโตอย่างต่อเนื่องเป็นนโยบายการค้าชายแดนเชื่อมโยงประชาคมอาเซียน เพื่อยกระดับพัฒนาเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเมื่อพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับการพัฒนาและยกระดับให้เปิดเป็นด่านการค้าชายแดนประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย มีดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการสาธารณสุข 3) ด้านเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ 4) ด้านการศึกษา ภาษา วัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.84) จากเกณฑ์ทั้งหมด 5 ระดับ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้าหากมีการพัฒนาและเปิดด่านการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทยจะทำให้มีผลกระทบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การศึกษา ภาษา วัฒนธรรมและประเพณีมีแนวโน้มหรือทิศทางที่ดีขึ้น ยกเว้น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.20, S.D. = 0.99) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าถ้าหากเกิดการพัฒนาพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ พศิน แต่งจวง สุทธิดา เชนนะศิริ นันทิยา พรหมมา วิศรุต แต่งจวง และสุรพงษ์ ชูวัฒนกุล (2555, น.219) ได้กล่าวว่า ข้อมูลด้านกฎระเบียบที่นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ได้แก่ พ.ร.บ.ป่าไม้ พุทธศักราช 2484 กฎหมายป่าไม้ ป่าสงวน อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พ.ร.ฎ.กำหนดบริเวณที่ดินป่าแม่สุรินทร์ ป่าแม่เงา และ ป่าแม่สำเพ็ง ในท้องที่ตำบลขุนยวม ตำบลแม่เงา และ ตำบลแม่กิ อำเภอบุขยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พ.ศ. 2543 (ราชกิจจานุเบกษา, 2543, น.13) ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเขตพื้นที่การค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนพหุวัฒนธรรมบนความหลากหลายของเชื้อชาติหลังการเปิดด่านการค้าชายแดนเพื่อเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย
2. ควรศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหลังการเปิดด่านการค้าชายแดนเพื่อเป็นประตูทางการค้าทิศตะวันตกของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ. (2560). *คู่มือการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน*. นนทบุรี: ไทยภูมิพาณิชย์.
 กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ. (2555). *สภาพทั่วไปจังหวัดแม่ฮ่องสอน*, สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2560. <http://www.osmnorth-n1.moi.go.th/new/adminksk/filedetailweb/MjAxMzEyMDUwNTM1NTU=d.pdf>.
 จักรกริช สังขมณี. (2551). พรหมแดนศึกษาและมานุษยวิทยาชายแดน: การเปิดพื้นที่สร้างเขตแดน และการข้ามพรหมแดนของความรู้อยู่. *วารสารสังคมศาสตร์*. 20(2), 209-266.

- จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2560). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด*, สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2560.
<http://www.maehongson.go.th/th/province-strategy/strategy-plan.html>.
- จินตนา บุญบังการ. (2552). *สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์ (1991).
- ชิตพล ชัยมะดัน และศรุต สุกฤษรัตน์. (2558). นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชากับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว. *วารสารราชพฤกษ์*. 13(3), 76-85.
- ณัฐวัฒน์ ชันโท. (2557). *คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยบริการชุมชนคลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2560. http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/54930398.pdf.
- บุษอริ ยีหะมะ. (2554). *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พศิน แดงจวง, สุทธิดา เชนนะศิริ, นันทิยา พรหมมา, วิศรุต แดงจวง และสุรพงษ์ ชูวัฒนกุล. (2555). *การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามโครงการเส้นทางเศรษฐกิจใหม่แม่ฮ่องสอน-เมียนมาร์ ปี 2555: กรณีศึกษาจุดผ่อนปรนห้วยต้นนุ่น*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภัทรานิษฐ์ เหมาะะทอง, วนิดา ทองโคตร และสุพรรณิ อึ้งปัญสัตวงศ์. (2560). *การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane*, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2560. http://sc2.kku.ac.th/stat/statweb/images/Eventpic/60/Seminar/01_9_Yamane.pdf.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2543). *พ.ร.ฎ.กำหนดบริเวณที่ดินป่าแม่สุรินทร์ ป่าแม่เงา และ ป่าแม่ลำเพ็ง ในท้องที่ตำบลขุนยวม ตำบลแม่เงา และ ตำบลแม่กิ๋ อำเภอกันยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เป็น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พ.ศ. 2543*. เล่มที่ 117 ตอนที่ 98ก หน้า 13.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12*, สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2560. <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2559/A/115/1.PDF>.
- วีรวิชัย ปิยนนทศิลป์. (2559). *การบริหารจัดการยุคใหม่และภาวะผู้นำ*. เชียงใหม่: ปภาวีการพิมพ์.
- ศูนย์ส่งเสริมการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านเมียนมา จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2555). *บทสรุปผู้บริหาร สถานการณ์ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน*, สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2555. https://www.ect.go.th/maehongson/ewt_dl.php?nid=80.
- ส่วนความร่วมมือภาครัฐและเอกชน. (2558). *โครงการประชุมสัมมนาเปิดประตูการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวผ่านห้วยต้นนุ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชื่อมโยงสู่เมียนมา*, สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2560. http://www.jpp.moi.go.th/media/files/26_06_58_1.doc.
- สภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2559). *แผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคง พ.ศ.2559-2564*, สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2560. <http://www.nsc.go.th/Download1/.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12*, สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2560. <http://www.nesdb.go.th/download/plan12/.pdf>.

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2560). ประชากรจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2560. <http://www.mhso.moph.go.th/mhs/index.php/2012-12-27-07-26-41/2012-12-27-07-27-58/15-peopledata>.
- สุณัฐวิทย์ น้อยโสภณ. (2557). บทบาทของการค้าระหว่างประเทศผ่านชายแดนทางบกของประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 8(3), 118 - 126.
- Grundy-Warr, C., & Wong Siew Yin, E. (2002). Geographies of Displacement: The Karenni and The Shan Across The Myanmar-Thailand Border. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 23(1), 93-122.
- Legge, K. (1995). *What is human resource management?*. In Human resource Management. Palgrave, London.
- Patrick, D. L., & Erickson, P. (1993). *Health status and health policy: quality of life in health care evaluation and resource allocation*. New York: Oxford University Press.
- Schneider, S. C. (1988). National vs. corporate culture: Implications for human resource management. *Human resource management*, 27(2), 231-246.
- Than, M. (2005). Myanmar's Cross-Border Economic Relations and Cooperation with the People's Republic of China and Thailand in the Greater Mekong Subregion. *Journal of GMS Development Studies*, Vol. 2, 37-54.